

C. ACOTYLEDONES * f.
CRYPTANTHERAE.

ORDO LII.

F I L I C E S.

P O L Y P O D I V M.

LINN. *Syst. veg.* p. 785. *Gen. pl.* p. 560.

549.

Pharm. POLYPODII *Radix.*

Polypodium vulgare; frondibus pinnatifidis, pin-
nis oblongis subferratis obtusis, radice squamata

LINN. *Spec. pl.* p. 1544. BOLTON *Filic. Brit.* p. 32.

tab.

* Quibus displicet hocce nomen, iis alterum adiunctum ma-
gis satisfaciet. Olim synonyma habita: sed quum serius
in muscis cotyledon vna, duae vel tres, item in variis
filicibus, nominatim Polypodio cristato, Filice Mare et
Foemina, cotyledon vera vna in singulis exemplis de-
tectâ fuerit, praestat auctoritatem, quam verum de-
ferere. Seruat tamen adhuc Acotyledonum nomen
vel ANT. LAURENT. DE JUSSIEU (*Genera plant. secundum
ordines naturales, Paris. 1789. p. 1. Conf. praef. p. 45.*

Appar. medic. Vol. V.

Ff

tab. 18. Polypodium vulgare c. v. Πολυποδιον
 DIOSC. Ob icones cito REGNAULT *Bot. Le Polypode*
 et CURTIS *Fl. Lond.* Perenne, in fissuris petrarum
 et muris vetustis crescens, item in arborum an-
 nofarum e. c. Quercuum rimis.

RADIX cylindrica, calamum scriptorium crassa,
 distincta tuberculis remotis truncatis, item promi-
 nentiis spinulosis, et vestita epidermide bruno ni-
 gricante, intra quam parenchyma flavo rubescens.
 Fibrae numerosae abscinduntur ante exsiccationem.
 Sapor eius initio dulcis, dein nauseose amarus et
 subadstringens. Aqua plus extrahit spiritu vini,
 fere dimidium (Conf. NEUM. *Chym. vol. 2. P. 4. p.*
48. et CARTHEUS, *M. m. vol. 1. p. 419.* item CAR.
 CHRIST. GMELIN *Dissert. Consideratio generalis filicum,*
Erlang. 1784. p. 38.), vbi pariter proportio vtrius-
 que differt. Extractum aqua factum dulce et pa-
 rum adstringens et amaricans est, spirituosum in-
 super subacre, sed parum modo dulce, quum ta-
 men infusum spirituosum dulce valde et dulcius
 aquoso. (E viridescente luteum saporis amari sub-
 dulcis describit GMELIN *l. c.*) Nihil dicam de destil-
 latione sicca (quam instituit WEDELIUS vel eius resp.
 LÖV in *Diss. de Polypodio 1721. p. 18.*), quae nihil
 verae

verae lucis accendit. Nullum verum Saccharum inde educi potuit; nam infusum spiritu vini rectificatissimo factum per moram aliquot hebdomadam crystallos genuit, sed harum loco in fundo vitri materia tremula mucilaginosa virescens reperta est (GMELIN *l. c. p. 39.*).

Istis radicibus, quae in Quercubus crescunt, quidam praerogativam adseripserunt, ut MESUE et, ut apparet, recentius PONTEDEIRA (*Compend. tab. bot. p. 18.*), vnde *Polypodium quercinum* requisitum, sed perperam. Hodie vero, qualicumque loco prouenerit radix, plurimum existimationis perdidit, certe eam, qua olim praecipue celebrata fuit. Nempe veteres, HIPPOCRATES, THEOPHRASTUS, DIOSCORIDES, CELSUS, PAULLUS AEGINETA aliique crebro illam alui subducendae causa exhibuerunt, bilem praecipue et pituitam expellere arbitrati: sed cognitum est, nonnisi dosi maiori id efficere, nisi stimulus peregrinus accedat. Pro decocto eius in hunc scopum adeo vncia vna vel duae requiruntur. Melancholico homini ne vnciae quidem quatuor in infuso (nam de infuso ipso sermo esse nequit, ut quod mox debilius, mox fortius est) aluum mouerunt (SCOFOLI *El. Carn. ed. 1. p. 167.*). Verior eius vis est leni-

ter resoluens et demulcens. In affectionibus pectoris, quibus tollendis succus Liquiritiae alias par est, illi non cedere Polypodii succum (existimo extractum aquosum) recentius exploratum est (*Vecko-skrift för Läkare, vol. 8. p. 115.*). In arthritide vaga olim pariter claruit (V. DODONAEI *Pempt. p. 465.*). Contra maniam in Gallia profecit. Sua-dente cl. POISSONIER hoc sine decoctum ex radicis Polypodii querni vnciis duabus, coctis in tribus pintis Gallicis aquae (h. e. libris sex ciuil.), donec superessent duae, propinatum est, quod ipsum nisi intra duas hebdomades rite purgauerit aluum, quovis die ante primum praebium pulueris radicis drachma vna cum nitri depurati granis viginti quatuor data. Cl. MALOUIN vero maniacis radicem coctam in iusculeo gallinaceo cum foliis Betae et Maluae (sine dubio ad imitationem DIOSCORIDIS *l. c.*) per longum tempus egregio successu exhibuit, non neglecto tamen emetico, clymate et decocto Boraginis Buglossique (*Mem. de l'acad. R. des sciences de Paris 1751. p. 160.*). Liquida plerumque forma adhibetur. Cauendum vero, ne nimis protrahatur coctio, vt ne displiceat amaritie; hinc multi infuso acquieuerunt.

PRAEPA-

POLYPODIUM VVLGARE. 453

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

ELECTUARIUM CATHOLICUM *Ph. Würt. p. 45.*
Inter multa alia purgantia Polypodium comparet.

ELECTUARIUM LENITIVUM FLORENZOLAE *l. c.*
p. 47. Concinnior formula in Pharmacopoeis Ang-
licanis, in quibus hoc ipsum exulat.

SYRUPUS DE MANNA SOLUTIVUS *l. c. p. 213.*
Terret farrago.

550.

Pharm. FILICIS MARIS Radix; Herba.

Polypodium Filix mas; frondibus bipinnatis, pin-
nis obtusis crenulatis, stipite paleaceo LINN. *Spec.*
plant. p. 1551. BOLTON *Filic. Brit. p. 44. tab. 24.*
Filix mas non ramosa dentata c. B. Creditur
esse Πτερίς DIOSC. et THEOPHR. Fougere male in
Traité contre le Tenia tab. 3. fig. A—P. Stirps
perennis, copiosa in syluis Europaeis, etiam ma-
xime septentrionalibus.

RADIX oblonga est, digitum circiter crassa,
obfessa vndique bulbis oblongo ouatis incuruatis,
approximatis, nigricantibus, item squamis emarci-
dis ferrugineis. Quicquid fibrosi est rescinditur

Ff 3

ante

ante vsum. Color pallide viridis recentis radicis ficcatione mutatur in albidum subrubescens. Sapor ficcae radicis adstringens subamarus dulcescens cum acrimoniae debilibus vestigiis, odor nauseosus nonnihil.

Ex radicis ficcae vnciiis sex decoctione extracti aquosi primi, saporis subdulcis leniter adstringentis tandem amaricantis, obtinentur vnciae duae, et drachmae sex cum scrupulis duobus; et ex eadem quantitate radicis extracti resinosi primi vncia una, et drachmae septem cum scrupulo vno, magis adstringentis et amari (CAR. CHRIST. GMELIN *Dissert. confid. general. filicum*, p. 34.).

Praecipue ob vim vermes, nominatim taeniam, necandi celebratur. Quae ipsa efficacia non nouiter detecta, sed, modo veteres vere nostram stirpem intellexerint, per multa retro secula iam cognita fuit. In veterum effatis trutinandis primum cauendum, ne confusio inter duas diuersas species fiat, scil. Polypodium Filicem marem et aliam, de qua subsequeute articulo dicendum, quam Filicem foeminam vocarunt. THEOPHRASTUS ERESIUS (*Hist. plant. lib. 9. cap. 22.*) lumbricum latum, vt olim dici solebat, Pteride sua expelli paucis verbis notat.

tat. Taeniam excuti radicis Filicis maris drachmis quatuor ex aqua mulsa (meliorato) sumtis, efficacius autem in connubio Scammonii et Hellebori nigri, et Allii esu praemisso innuit DIOSCORIDES (*M. m. lib. 4. cap. 186.*). GALENUS (*de simpl. med. lib. 8. ed. RICCI*) pariter in eundem finem radicis drachmas quatuor eodem mellis vehiculo ebibendas suadet. PLINIUS (*Lib. 28. cap. 9.*) praeconio pari utramque filicem complectitur, et taenias radice cum melle pelli, ceteros vermes intestinales eadem ex vino dulci triduum potata affirmat. Potuit ex hisce fontibus prima persuasio virtutis anthelminticae Filicis maris enata fuisse. Sed quae sequentes auctores de ea narrant, si recentissimos quosdam excipiam, tam breuiter dicta sunt, tam parum ad usum practicum accommodata, ut non multum referat horum nomina hic recensuisse; id ad minimum docent, non intercidisse tum temporis rumorem de hac stirpis efficacia. Illuc refero derivationem vocis Germanicae Farenkraut (Filicis) a lumbricis latis intestinalibus, Faren olim dictis, quam VALERIUS CORDUS (in DIOSCOR. *lib. 4. c. 156. edit. Paris. p. 344.*) facit cum specificae huius facultatis commemoratione. Praesentissimam pestem taeniarum et lumbricorum vocat SIMON PAULLI (*Qua-*

dripart. bot. ed. FICK p. 333.) Filicis maris radicem et ab agyrtis inter secretissima arcana aduersus hosce hospites offerri, et sufficere dosin drachmae vnius edocet. SENNERTUS (*Pract. med. lib. 3. pag. 214.*) non videtur ex proprio experimento pondus rei addere, radicis autem Filicis (qualem non dicit) drachmas tres adulto, infantibus minorem quantitatem ex aqua Galegae, concedit. Sine dubio, vt de vera huius radicis virtute constet, oportet eam solam dare, nec subiungere ea, quae vel ipsa necandi vermes vim possident, vel hacce radicem Filicis superant. Illius simplicitatis plura haecenus exempla proposui, sed plura iam subsequantur. Sufficit nempe ad experimentum cel. WENDT (*GMELIN Diff. cit. p. 50. WENDT Nachricht vom clin. Institut zu Erlangen, Pensf. 5 et 6. p. 44. 46.*) pluries radicem solam ad drachmas duas s. tres in vehiculo congruo, optime in aqua sola, dare. Iuveni septendecim annorum tribus drachmis radicis mane captis hora elapsa pars taeniae quatuordecim vinas longa, capitulo praedita secessit (*Diff. cit. p. 51. Cas. 1. WENDT l. c. p. 46.*). Ex vnico praebio radicis ad tres drachmas simul viginti et tres cubiti Taeniae in foemina expulsi (*Diff. cit. p. 52. Cas. 2.*). Infanti autem sesquienni decoctum ex drach-

drachmis duabus radicis et quatuor vnciis aquae percolatum et edulcatum, ad dimidium cochleare ante meridiem quolibet bihorio datum, post quatuor dies plura taeniae frustra perlonga excussit (*l. c. p. 53. Cas. 3. WENDT l. c. p. 45.*). Est qui inertem pronunciat, si diu ante usum radix in pulverem redacta fuerit, hinc efficacissimam declarat in recenti pulvere (*Veckofkrift för Läkare, vol. 6. p. 172.*): vix vero ab odoribus, quae nares non valde afficiunt, vis dependet, quum et in decocto valeat.

Ast non omnibus arrisit haecce simplicitas, sed multi contra Taeniam eam tentantes vel purgantia cum illa commiscuerunt vel illi subiunxerunt, vel et praemiserunt varia corpus praeparandi causa. Exemplum eius supra ex DIOSCORIDE adfuit. Passim drastica resinosa, ut Scammonium, Gummi guttae, passim mercurialia placuerunt, vel alia, simul.

Eius quoque ratio est in specifico cel. HERRENSCHWAND, ut vel cognoscitur medendi norma, quam ipse tandem, post tot antea conceptas coniecturas vel diuersas narrationes ab ipso aliis factas, haud ita pridem publici iuris fecit. Differt

Ff 5

ista

illa mirifice ab exemplis istis, quae alibi (*Appar. med. vol. 4. p. 122.*) recensui, et coniungit remedia, quae nostris praecipue temporibus celebritatem insignem contra vermes nacta sunt. Ex quibus omnibus inter sese comparatis colligere proum est, modo excipiatur Gummi guttae, quod in omnibus praeeptionibus praesto est, mutasse eum sua consilia pro temporum serie, donec tandem lumina feriora aliorum petita coniungere in aegrorum salutem disceret. Ipse vero in experimentis (*Traité des principales et des plus frequentes maladies externes et internes 1788. p. 444. et Ordonnances p. 105.*) subsequentes regulas subministrat. Per bidduum, si ventriculo iustum robur competit, mane ieiuno stomacho et bihorium post modicam coenam, aqua, vel intra nebulam, capitur drachma vna pulueris radicis Filicis maris, vel sub eius defectu Filicis foeminae. Tertio die mane puluis ingeritur hicce: ℞ Gummi guttae gr. xij Sal. Absynth. neutr. gr. xxx Sapon. Starckey gr. ij. Misce intime D. ad chartam; fiant doses tales seorsim numero requisito. Hic puluis spatio duarum vel trium horarum plerumque vomitionem vnam vel alteram blandam, totidemque deiectiones aluinas ciet. Euacuationes hae leuantur bibendo post quam-

quamlibet poculum (gobelet) aquae tepidae vel duos cyathos infusi Theae; tres horas post capitur in cyatho iuseculi carnei vncia vna olei Ricini. Hora post haustus olei iteratur, et, nisi vermis non fecedat, tertius haustus bihorio post secundum capitur. Hunc excipit mitis alui deiection, et paullo post vermis in fellam perforatam deponitur. Si vero iter detrectat, applicatur vesperam versus clyfma ex partibus aequalibus aquae et lactis additis olei Ricini vncis tribus, et plerumque hoc vermem integrum cum suo filamento excutere solet. Haec ille, aliis licet verbis. Addo eum hancce medendi normam duplici taeniarum speciei parem reperisse et Solio et T. latae L., et quum vna subinde lumbrici fecerint, elucet, vel hocce eadem subigi posse.

Proximum est de Specifico sic dicto Nufferriano contra Taeniam dicere, quod cum Herrenschwandiano saltim ex descriptione, quae de hoc nouissime in vulgus prodiit, multum similitudinis habet. Vidua scilicet Chirurgi NUFFER (vel vt Galli scribere malunt Nouffer), degens in oppido Murten (Morat Gallis) pagi Bernensis, per viginti pluresque retro annos ex praecipis et exemplo
mariti

mariti vita functi administrauerat arcanum remedium contra taeniam, quo non solum Heluetos multos, sed et peregrinos profapiae excelsioris et remotissimae patriae ad suas aedes allexerat. Fuit inter hosce Princeps BARANTINSKI ex Russia oriundus, qui die post suum aduentum ad foeminam illam integram Taeniam euacuauit. Redux autem Parisios nouam postquam taeniam dimidium annum post fenserat, eam ad se proficisci curauerat; nec iteratum experimentum inane tum fuit, sed intra quindecim horas taenia expulsa fuit, aliisque aegris, qui ibidem eius opem desiderauerant, idem successus contigit. Rumor efficaciae quum ad ipsas Regis Galliae aures perueniret, ecce post plura fausta in taenia laborantibus experimenta dedito studio instituta, et testimonio fauente ab experientissimis viris LASSONE, MACQUER, DE LA MOTTE, DE JUSSIEU, CARBURI et CADET lato, 18000 libris Gallicis solutis Rex sibi arcanum vindicauit, et euulgari permisit, vnde enata scriptio, quae rem totam declarat (*Precis du Traitement contre les Taenias ou Vers solitaires pratiqué à Morat en Suisse examiné et approuvé à Paris. Publié par ordre du Roi; à Paris 1775.* Recusa exstat haec commentatio in *Journ. de Medecine, tom. 44. p. 222. sqq.* ex quo fonte nominatim

natim subsequencia hausi. Versio eius Anglicana prodiit in SIMMONS's *Account of the Tenia and method of treating it. Ed. 2. Lond 1778*; Germanica Erlangae; item conf. *Beschreibung d. Bandwurms nebst den Mitteln wid. denselben, Kempten 1776.*). Initium curationis totius fit iusculo ex pane et multo butyro vesperi sorbillato, et, si aluo strictiori tentetur, subiungitur clystina ex foliis Maluae aut Althaeae mixtum pauillo salis et oleo Oliuarum. Postridie summo mane specificus sic dictus puluis capitur, nimirum radicis Filicis maris drachmae tres in aquae destillatae Filicis vel florum Tiliae vel aquae communis vncis quatuor vel sex. Ad auertendam nauseam exinde nascituram, e re est corticem Citri conditum vel simile gratum masticare vel os eluere grato quodam liquore, vel olfacere acetum. Quodsi autem vere puluerem vomitu reiiiceret, post sedatum fastidium nouam dosin sumere oportet. Exactis postea duabus horis bolus purgans requiritur, cuius formula sequens: \mathfrak{R} Panaceae mercurialis Resinae Scammonii \widehat{aa} gr. xij. Gummi guttae gr. v. M. F. puluis subtiliss. et cum Confectionis de Hyacintho q. f. in bolum mediae consistentiae redigendus. In hominibus robustioribus et strictioris alui augetur quantitas singulorum

rum

rum medicaminum, in debilioribus et fenfiliioribus diminuitur illa vel omittitur Gummi guttae vel bolus diuiditur in minores portiones partitim capiendas. Huic bolo mox superbibitur vasculum vnum vel duo infusi Theae viridis tenuis; dum vero bolus vim suam exferit, forbillat aeger per vices vasculum vnum vel alterum, donec vermis exclusus fuerit, quo facto iusculum carneum exhibere conuenit. Quodsi autem bolus aluum non sufficienter moueat, post quadrihorium drachmas duas ad octo falis Sedlicensis vel cathartici amari aqua calida solutas capere opus est. Vermis vel coaceruatim vel in longitudinem extensus secedit: posterius si fit, mora protracta in fella perforata et copiosus potus Theae debilis calidae commendandus, vel, nisi hoc sufficiat, iterata dosis falis purgantis absque variato situ, donec vermis omnino aliquando excutiatur, sed rarius modo post prandium deiicitur. Imo contingit subinde, vt abutum suum differat in subsequenter usque diem, quod si fit, primum iteratur puluis et horas duas post falis purgantis drachmae sex vel octo. Subinde puluis specificus solus, ante captum bolum purgantem, vermem euerrit, quod si fit, duabus tertiis modo boli vel eius loco sale vnice acquiescitur.

scitur. — Contra taeniam latam L. praecipue valere compertum (NUFFERIA; PALLAS in *neuen nord. Beytr.* vol. 1. P. 1. p. 55.). WAGLERUS (in GÖTZE *Naturgesch. d. Eingeweidewürm.* p. 276.) adeo ex inertia Nufferiani remedii coniecit Taeniam Solium subesse. Anne ideo minus potestatis exferit in Taeniam Solium LINNEI s. cucurbitinam PALLASII h. e. eam longis et angustioribus articulis sponte sese diiungentibus instructam, quod haec proboscide armata fruitur, ista autem proboscidem inermem gerit. NUFFERIA tamen suadet, vt tentamina in Solio L. iterentur; et hanc quoque ipsam vere expulsum experimentis constitit (*Precis du traitement &c. Cas. 2. 3.* SIMMONS *l. c. Append. Cas. 2. p. 61. Cas. 4. pag. 69.*). — Negari nequit praeter successum felicem, qua NUFFERIA et Murtoni et Parisiis gauisa est, alios quoque medentes spe sua non excidisse. Fauent huic medelae experimenta Parisiis pro exploratione remedii facta (V. *Precis cit.*), casus duo a cl. ESPIAUD descripti (in *Journ. de Medecine, tom. 47. p. 139.*), casus alius in Anglia cl^{mo} SIMMONS (*l. c. pref. p. 17.*) obuius, aliique quatuor cum isto a cl. BLACKBURNE communicati (*l. c. p. 57. sqq.*), casus a cl. SEIP (*Diss. Sylloge obseruat. praef. KRATZENSTEIN, Hafn. 1782. in TOD.*

Bibl.

Bibl. vol. 9. p. 479.) commemoratus, alius recensitus a cl. SCHMALZ (*Chir. u. med. Vorfälle, p. 200.*). In Suecia non minus voto satisfecit pluries (Vid. *Veckoskrift för Läkare, vol. 4. p. 253.* BERG. *Mat. m. p. 849.*). Quod quidam ibidem (*Veckoskrift, vol. 5. p. 297.* et *vol. 7. p. 177.*), prout quoque cl. WEIKARD (*Verm. med. Schrift. P. 1. p. 71 sqq.*), qui tamen aliquando praestantiam eius expertus est, aliique, de inertia querantur, tanto minus mirum est, quum ipsa NUFFERIA illam subinde admittat. Vtinam medici semper addiderint contra quamnam speciem taeniae valuerit, nec ne. Verendum quoque, ne subinde ob cognationem malorum ex Taenia cum aliis morbis eius praesentiam suspicati fuerint, quando culpa caruit.

Trutinando tranquilla mente singula conamina et remedia in hoc curationis genere adhibita virtutis meritum inter plura diuisum deprehendo. Sunt, e. c. cl. SIMMONS (*l. c. Preface p. 7.*), qui bolo purganti totam vim adscribunt, vt qui plura comprehendit iunctim, quae singula alias vermes necare didicimus. Ast non sua laude esse exuendam ipsam radicem Filicis, constat ex efficacia, quam vel solam exercere supra indicaui, et experimentis

rimentis, quod aliquando iam ante bolum datum taenia fecefferit. Credi possset, mechanico modo radicem hanc vermibus infestam esse, intercipiendo adhaesionem siccitate sua ad latera intestinorum sub magna ista eius quantitate, qua veteres vsi sunt, item NUFFERIA: ast in decocto quoque valuit (V. supra p. 457.). Sufficit scire, quid efficiat, etiamsi modus nos lateat.

Non taeniam modo expellit Nufferiana curatio, sed et lumbricos intestinales. Ita puella decennis rustica, hisce hospitibus vnice tentata (Vid. DE MAN in *Nov. Act. nat. curios. vol. 7. p. 143.*), expulsis ad sexaginta sex vsque vermibus sanitatem absque conspicuis turbis recuperavit; ab eo tempore non dubitavit medicus in pertinaciori casu ad horum potissimum medelam confugere: tam parum sibi a ferocia effectus, quem alii reformidant, metuit. Difficilius tamen eliminari lumbricum taenia hac curatione, est qui innuit (ROSENBLAD *Diff. de taenia, resp. ACHARIO, Lund. p. 34. not. o.*). — In larvis muscae meteoricae expellendis, vnde multa incommoda exorta, casu viri singulari profecit (SPARRMAN in *Vet. Acad. Handl. 1778. p. 65*); contra hasce autem videtur plus potestatis inesse

Appar. medic. Vol. V.

Gg

bolo

bolo purganti quam radici Filicis, nam puluere eius licet larvae obiectae supra horam fuissent, feruarunt tamen pristinam alacritatem. — Maiori simplicitate vero ipsa radix lumbricos puellae quinquennis excussit, scilicet in electuario cum melle, data mane et vesperi radicis drachma vna (GMELIN *Diff. cit. p. 54.*).

Tam ante detectam Nufferianam medelam, quam postea a variis medicis similia remedia variato ordine et delectu tentata sunt, quorum commemorationem addere operae pretium duco. Cl. RENAUD (in *Hist. de la Societè R. de Medec. 1776. p. 279.*), antequam ista innotescerent, praecipere solitus fuit vesperi clyisma ex sapone aqua soluto, et sequentibus quinque diebus ieiunio stomacho radicis Filicis maris drachmam vnam ex aqua Portulacae, subiunctis tum bolis ex Aquila alba, Jalappa, Rheo et Melle; pro potu fuit decoctum radicis Mori. Hisce auxiliis expulsa a iuvene taenia Solium; et successit res casibus, quibus non successerunt Nufferiana. Ex mente cl. RUD. AUG. VOGEL (*Praelect. de cogn. et curand. praec. C. H. affect. p. 652.*) nihil valentius taenias eliminat, quam puluis ex radicis Filicis scrupulo dimidio et Gummi guttae granis tribus

tribus circiter, mane et vesperi per aliquot dies adhibitus. Hoc eodem cl. ALIX (*Obs. chirurg. fasc. 2. p. 127.*) taeniam Solium cum ducentis vermibus cucurbitinis excussit. Cl. DUNCAN (*Med. Cases and Observ. p. 409.*), praemissa mane radicis Filicis drachma vna, aliquot horas post electuarium ex Calomelano, Gummi Guttae et Cremore tartari cum syrupo simplici dedit repetitis eodem die vicibus, et casu singulari eandem taeniam emolitus est. Successus idem contigit in taenia cl^{mo}. OGILVY OF TORFAR datis Filicis drachmis duabus mane et aliquot horas post Jalappae vna drachma cum Calomelanos granis decem, dum medela fecunda vice exhiberetur (*SIMMONS l. c. p. 76.*).

Ista a praeceptis NUFFERIAE deuiatio partim pro scopo habuit turbas insignes varias, quae passim a stimulo boli purgantis enatae fuerant, euitare; quidam enim eum mox euomunt, alii tormina postea atrocia cum tenesmo sentiunt, eaque diurna, deiectionem virium experiuntur, sudorem in facie erumpentem, subinde sanguinis tantillum per aluum excernitur, vel symptomata febrilia sese associant; nec aetati et temperiei singulorum congruus est, ita vt aliquando remedium ipso morbo

Gg 2

peius

peius extiterit. Nihilominus tamen ad reliquias eneruatae per Filicem taeniae emolindas, vel ad adiuuandum effectum, purgante vix carere possumus: quidni vero eligatur mitius, quod repetita dosi eundem effectum praestet, ac alterum fortius vno praebio captum. Eius generis est non cum simplici purgante comparandum oleum Ricini. Itaque ingestio puluere radice Filicis dosi a Nufferia praescripta, duas horas post olei huius uncia dimidia forbetur cum cyatho infusi Theae vel iusculi carnei debilis, et hic haustus iteratur omni femihora, donec aeger uncias duas et dimidiam vel tres uncias olei ingesserit. Ipsum hocce oleum solum taeniam subigere aliquando, alibi iam dixi (*Appar. medic. vol. 4. p. 219.*). Quam utile autem connubium eiusdem cum radice sit, quod cl. DUNANT (*Journ. de M. t. 49. p. 47. sq.*) iniunxit fretus sua experientia, vltius confirmat cl. BLACKBURNE (in SIMMONS *l. c. p. 71.*), qui hocce oleum vitello oui subactum cum aqua Hordei dedit. Aliquando sufficit duas horas post captum puluerem radice Jalappae grana viginti quatuor exhibere (WENDT *l. c. p. 45.*).

Reliquae virtutes medicae commemoratae de hac radice saltem hodie non multum mirationis faciunt.

ciunt. Laudata quidem passim instar roborantis, emmenagogi, vulnerarii, sed vbiuis dubia haclenus fide. Tam huic quam subsequenti speciei sterilitatem foeminis inducendi et abortum viui foetus et expulsionem mortui ciendi vis tributa a veteribus, THEOPHRASTO, DIOSCORIDE, GALENO, PLINIO aliisque. Recentius cum Filicis maris radice experimentum fecit, quod mirum, cl. OLIVER (V. *Journ. de Medec. tom. 12. p. 129.*) in foemina foetum mortuum vtero gerente decocto Filicis, eumque excussit mense sexto. Liberat eam ab hocce opprobrio SPIGELIUS (*Oper. tom. 2. p. 106.*) argumentis haud infirmis, et sane male ageretur cum iis gentibus, quae panem inde conficiunt. In cereuisia coctam incolae insulae Feroe eam contra calculum adhibent (SIM. PAULLI *Quadripart. p. 334.*). Qui in Britannia Gallica, item Normandia, ex radice Pteridis aquilinae sub annonae charitate panis paratur, sed malae indolis ad iudicium TOURNEFORTII (*Hist. de plant. des environs de Paris, vol. 2. p. 351.*), hunc iustius parari ex radice Filicis maris, vtpote frequentioris, arbitratur GUNNERUS (*Fl. Norveg. vol. 1. p. 5.*) non sine praeuiis aliquot exemplis. Radix et frons tam huius quam aliarum quarundam filicum densandis coriis ouillis et caprinis inferuit

(GLEDITSCH *verm. Abhandl. tom. 1. p. 24.*). Molestum ceteroquin, vt aliae proceriores filices, paucis et syluis vitium ob radices late diffusas, quibus suffocantur aliae stirpes et disseminationi arborum et fruticum impedimentum ponitur, vix arte extirpandum.

HERBA. Longe minori in pretio in re medica est. Ex libris tribus recentis linteo immixtis prelo eruuntur succi visceridi e luteo fusci amarificantis adstringentis vnciae sedecim. Aqua destillata fragrantem odorem habet. Herbae siccatae libra dimidia erogat extracti aquosi primi vncias duas drachmas sex et scrupulos duos, eiusque subdulcis leniter adstringentis tandem amarificantis. Eadem quantitas autem herbae offert extracti resinosi primi vnciam vnam et drachmas septem cum scrupulo vno (GMELIN *Diff. cit. p. 34.*). Multum salis alcali fixi contineri in ea, iam dudum cognitum. Sed curatius determinanda proportio: librae nouem cum dimidia siccae herbae combustionem dederunt cinerum vncias decem cum dimidia. Inde erutae salis alcali fixi vnciae duae cum drachmis duabus, sed simul cinerum dictae quantitati inesse comperit tartari vitriolati tantillum et sal digestiuum
Syluii

Syluii ultra quadruplum, reliquum est terra calcarea et filicea item exiguum terrae metallicaeferrae (GMELIN *Diff. cit. p. 37.*). In Anglia huius et subsequenter filicis cineres lotricibus loco saponis vel lixiuii accepti sunt (RAII *Hist. pl. T. 1. p. 149.*). — Herba pecoribus prostrata in Noruegia penuriae foeni subuenit (GUNNER *Flora Norveg. P. 1. p. 5.*).

Anglis conferua turionum huius speciei, vel aliarum quarundam filicum olim in rachitide placuit (BOWLES apud RAIUM *l. c. p. 151.*). Ipse GLISSONIUS non spernit gemmas huius stirpis contra rachitidem, in formulis vel magis vel minus compositis (Vid. EJUSD. liber *de rachitide e. c. p. 380. sq.*). Conducunt et folia sicca huius aliarumque filicum ad puluinaria et culcitrās, quibus rachitici incumbunt, quo plumarum loco leui pressione laxam cutem corroborent (V. SWIETEN *Comment. vol. 5. p. 619.*).

P T E R I S.

LINN. *Syst. veg.* p. 782. *Gen. pl.* p. 559.

551.

Pharm. FILICIS FOEMINAE *Radix.*

Pteris aquilina; frondibus supradecompositis, foliolis pinnatis pinnis lanceolatis, infimis pinnatifidis, superioribus minoribus LINN. *Spec. plant.* p. 1533. item BOLTON *Filic. Brit.* p. 16. tab. 10. *Filix ramosa maior* pinnulis obtusis non dentata C. B. *Filix foemina* FUCHS. *Hist. stirp.* pag. 569. Depicta quoque in BLACKWELL'S *Herbal* tab. 325. Perennat. Crescit in syluis sterilibus et dumetis asperis.

Existimatur esse *Θελοπτερις* THEOPHR. et DIOSC.

Et haec quidem est *Filix foemina*, cuius practici libri crebro meminerunt, non *Polypodium Filix foemina* LINN.

RADIX longa, digitum crassa, solitaria, extus nigra, interne maculata, saporis visceris amarican-
tis et magis nauseosi, quam in *Filice mare*. Li-
brae eius tres erogant succi expressi uncias sex
tenacitate mellis instructi (CAR. CHRIST. GMELIN *Diff.*

de

de Filicibus, p. 28.) Ex radicis ficcae aqua decoctae libra vna pond. med. obtinetur extracti aquosi primi magna quantitas, scilicet vnciae nouem saporis amaricantis subadstringentis; extracti spirituosii primi autem emergunt ex eodem pondere radicis modo drachmae quatuordecim cum scrupulis duobus.

In laude contra taeniam apud multos pari passu cum Filice mare ambulat, quin quidam hanc Pteridem seorsim memorant, vel alteri praeferunt. Ita HALLERUS (*Hist. stirp. Heluet. n. 1688.*) virtutem anthelminticam ad hanc restringit; ALSTON'S (*Lectures on the Mat. m. vol. 1. p. 446.*) potiorrem huic inesse significat. Est haec (Fougere femelle) praecise, quam ANDRY (*Generation des vers dans le corps de l'homme, p. 170. sqq.*) tantopere celebrat: nolo formulam largae farraginis citare, sed potius probo praebium simplex istud ex radicis huius drachmis duabus cum melle vel radicis drachmis tribus cum vino albo; cuius vero remedii repetendi ter vel quater per interuallum vnus diei, quo laxans praebetur, incidit necessitas. Iphis infantibus, qui mammis inhiant, conducit mane data ad drachmam dimidiam in duas portiones

Gg 5 diuisam

474 FILICES. PTERIS AQUILINA.

diuisam cum pauxillo lactis, subiuncto purgante postero die (*l. c. p. 172.*). An haec radix intraverit arcanum illud olim celebratum Eau de Fougères cl. ANDRY, non dixerim: numerosa alia recipere post mortem eius gener DIONIS, qui in lucri communionem transferat, edixit (*Conf. VAN SWIETEN Comment. tom. 4. p. 729.*).

Lumbricis haec quoque radix aduersa est. Puer triennis quum pulueris eius drachma dimidia cum melle in electuarium redacta mane et vesperiteretur, post secundam iam dosin lumbricos eiecit, aliosque post tertiam, vnde symptomata febrilia aliaque mala ex vermibus cessarunt (*GMELIN Diff. cit. p. 55.*).

Nolo ornare hanc stirpem aliis virtutibus illi adscriptis, quum non multa sed certa pro scopo habeam.

ADIAANTVM.

A D I A N T V M.

LINN. *Syst. veg.* p. 790. *Gen. pl.* p. 560.

552.

Pharm. CAPILLORVM VENERIS vulgo,
ADIANTI Ph. Paris. *Herba.*

Adiantum Capillus veneris; frondibus decompositis, foliolis alternis pinnis cuneiformibus lobatis pedicellatis LINN. *Spec. pl.* p. 1558. JACQU. *Misc. Austr.* vol. 2. p. 77. tab. 7. BOLTON *Filic. Brit.* p. 54. tab. 29. *Adiantum foliis Coriandri* c. B. Perennat locis vdis, in muris, petris, ad oram puteorum Europae calidioris, vt Galliae australis, Italiae. Repertum et in Heluetia transalpina (HALL.), in insula Scotica Arron (LIGHT-FOOT), Vergesti (SCOPOLI), Goritiae (JACQU.).

Substituuntur huic passim aliae species. Nimirum *Adiantum pedatum* L. depictum in CORNUTI *Canadens. pl.* tab. 6., quod nomine *Adianti Canadensis* vel *CAPILLI VENERIS CANADENSIS* in *Ph. Paris.* venit, et ob odoris fragrantiam a quibusdam praefertur (GEOFFROY *Mat. medicale*, tom. 5. p. 54. LEWIS *M. m.* p. 19. WITTEWER *Diff. idea dispensatorii nostris temporibus accommodati*, p. 20.), tam in Galliae, quam

quam feriori tempore in Angliae officinis vsitatum. Ex barbaris Americae septentrionalis vrbici in malis variis pectoris illud adhibere didicerunt; indeque factum est, vt quotannis in Galliam magna copia transmittatur (KALM *N. amer. Resa*, vol. 3. p. 338.). Ab aliis (BEAUMÉ *Elem. de Pharmacie*, tom. 2. p. 197.) praefixo aequiparatur. Porro *Adiantum aethiopicum* L. in Capite bonae spei (THUNB. *Diff. de medicina Africana*. p. 4.) eligitur. In REGNAULT *Botanique* sub nomine Le Capilaire commun depingitur *Asplenium Adiantum nigrum* L. (Cfr. *Fl. Dan.* tab. 250. BOLTON *Filic. Brit.* p. 30. tab. 17.), vt vera stirps, quam et pro syrupo Capillorum veneris adhiberi nec carere virtutibus medicis, iam TOURNEFORTIUS declarauit (*Hist. des Pl. des envir. de Paris*, vol. 2. p. 346.).

HERBAE praefixae speciei sapor subdulcis subausterus, odor fragrans etsi debilis, qui ipse infusa aqua feruida praecipue percipitur. Infusio vel decoctio cum aqua vestigia mucilaginis prodit. Plus eius extrahit aqua, quam spiritus vini. Dudum in morbis pectoris, vt tussi, repletionem pulmonum pituitosa, raucitate, apud multos in existimatione fuit, ridentibus aliis credulitatem. Nemo prudentior efficacioribus illam medicaminibus annumerabit.

ADIANTVM CAPILLVS VENER. 477

bit. Inertem vero omnino pronunciare eam dicta non fiunt. Optimum efflet in infuso theaeformi illam capere, ope facchari edulcando, qua forma etiam parceretur iacturae partium odorarum. Sed praeprimis virtutem SYRUPO excipere placet.

Hic in Gallo-prouincia abunde paratur, indeque in alias regiones transmittitur. Ad fragrantiam herbae seruandam e re est, post coctionem fyrupi illum adhuc calidum superinfundere herbae ruditer concisae, et moram illi concedere, donec refrixerit, dein colare. Odor gratior illi impertitur, si post colaturam, antequam omnino refrixerit, aquae florum Naphae tantillo impraegnatur. Venalis saepe a fraudulentis hominibus male effingitur, omittendo herbam et contra ea soluendo mucilaginem Gummi Arabici vel aliam aqua saccharata; quin quidam merum saccharum aqua solutum eius nomine vendunt. In leuioribus pectoris affectionibus ex dictorum numero ferendus, dum vel ad exigua cochlearia ingeritur, vel loco sacchari infuso Theae admiscetur vel in linctibus mixturisque cum aliis capitur.

PRAEPA-

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

SYRUPUS CAPILLORUM VENERIS SIMPLEX *Ph. Würt. p. 205.* Consueto in syrupis more paratur, addita aqua Rosarum vel florum Naphae. De virtute iam dictum. Saepe vices fyrupi sacchari simplicis in formulis agit.

SYRUPUS CAPILLORUM VENERIS COMPOSITUS *l. c.* Ultra rem additamentis variis pectoralibus auctus. Inusitatus.

ASPLENIVM.

LINN. *Syst. veg. p. 784. Gen. pl. p. 560.*

553.

Pharm. LINGVAE CERVINAE f. SCOLOPENDRII *Herba.*

Asplenium Scolopendrium; frondibus simplicibus cordato-lingulatis integerrimis, stipitibus hirsutis
 LINN. *Spec. pl. p. 1537. BOLTON Filic. Brit. p. 18. tab. 11.* Var. *a.* Lingua ceruina officinarum c.B.
 Icon: CURTIS *Flor. Lond.* REGNAULT *Botaniq. La Langue de Cerf.* Perenne in rupibus et umbrosis locis Europae australioris.

Haec

ASPLENIVM SCOLOPENDRIVM. 479

Haec et subsequentes tres species vna cum Adianto aureo offic. olim HERBARUM QUINQUE CAPILLARIUM in pharmacopoliis venerunt, singulisque suppare vires tributae. Hodie neque figillatim neque iunctim magno in pretio sunt. Adstringere omnes leniter et sapore et colore fusco nigricante, quem solutioni vitrioli martis conciliant, cognoscitur. In roborandis visceribus, profuuiis aluinis et haemorrhagiis coërcendis, sabulo pellendo, obstructionibus lenioribus praecipue lienis referendis, valere olim iusto maiori fiducia creditum. Non suppetit haecenus, vera et enucleata experientia priuas herbarum harum vires excutere. Differre in quibusdam, et odoris et saporis praeter dictum diuersitas iam significat.

HERBA Scolopendrii, dum recens, fricta odorem subnauseosum spargit, qui autem siccando eam perit. Intrat SPECIES VULNERARIAS Heluetis nomine FALLTRANK notas. Infusum theaeforme aptissimum.

Pharm. CETERACH Herba.

Asplenium Ceterach; frondibus pinnatifidis, lobis alternis confluentibus obtusis LINN. *Syst. veg.* p. 784. BOLTON *Filic. Brit.* p. 20. *Ceterach officinarum* C. B. ICON: REGNAULT *Botanique Le Ceterac.* Perennè in rupibus et muris Europae australioris.

HERBAE huic praeter subausterum saporem mucilaginosus competit. Hinc forsitan pectoralis habita. Sabulum renum mouisse in infuso data illustri exemplo legitur, quo praegresso auide in Gallia eam tentarunt (LEWIS *Mat. med.* p. 203.).

555.

Pharm. TRICHOMANES *Herba.*

Asplenium Trichomanoides; frondibus pinnatis, pinnis subrotundis crenatis LINN. *Syst. veg. ed.* 12. p. 690. *Asplen. Trichomanes* BOLTON *Filic. Brit.* p. 22. *tab.* 13. In isto libro LINNEUS primo epitheton *Trichomanes* antea (*Spec. plant. p.* 1540.) vſitatum, mutavit in alterum, confuſionis cum aliis quibusdam ſpeciebus congeneribus euitandi cauſa. Var. *a.* *Trichomanes* ſ. *Polytrichum officinarum* C. B. *Icon: Fl. Dan. tab.* 119. REGNAULT *Botan. Le Politric.* Perennat in muris et rupium ſiſſuris.

HERBA ſaporis mucilaginofi, aliquantum dulcis cum auſteritate. Hinc in raucitate et tuſſi ex pituita collecta olim non ſpreta, et Capillo Veneris ſuppar iudicata. Etiamnum in tam rigoroſo ſelectu recipit herbam *Pharmacopoea Edinb. a.* 1783. p. 63. et *Pharm. Lond. Spec. 2. p.* 15. Et diu intravit SYRUPUM DE ALTHAEA *Ph. Ed.* 1758. p. 59.

Pharm. RVTAE MVRARIAE Herba.

Asplenium Ruta muraria; frondibus alternatim decompositis, foliolis cuneiformibus crenulatis
 LINN. *Spec. pl.* p. 1541. BOLTON *Filic. Brit.* p. 28. tab. 16. *Ruta muraria* C. B. Var. I. HALLER. *Hist. stirp. Helv.* n. 1691. Icon: *Fl. Dan.* tab. 190. REGNAULT *Botan.* Rue de Murailles. Perenne, in muris vulgare.

Defueuit HERBA, vt ceterae capillares dictae. Becchica praecipue praedicatur, et CHOMELIUS putat, se ptifana ex eadem, saccharo edulcata, vlcus pulmonum ex pleuritide praegressa enatum euacuasse et sanasse (*Usuell. tom. I. p. 116.*). Rara felicitas ex remediis, nisi vires, aetas, integritas humorum et sedes commoda, obsecudent.

EQVISE-

EQUISETVM.

LINN. *Syst. veg.* p. 778. *Gen. pl.* p. 559.

557.

Pharm. EQUISETI *Herba.*

Equisetum aruense; scapo fructificante nudo; sterili frondoso LINN. *Spec. pl.* p. 1516. *Equisetum aruense*, longioribus setis c. B. Icon: CURTIS *Fl. Lond.* Perenne, vulgare agrorum vitium. Floret vere, scapo florifero autem euanido frons emergit, tota aestate vigens.

Praefixi hanc speciem auctore LINNEO in *Materia medica*. HALLERUS autem (*Hist. stirp. Helv. n.* 1677.) ad *Equisetum palustre* et *limosum*, quae in vnam speciem coniungit, virtutes medicas refert. ALSTONUS (*Lectures on the Mat. med. pag.* 133.) et *Equisetum fluuiatile* et *aruense* admittit; cl. BERGIUS (*Mat. med. p.* 841.) iterum *Equif. hyemale* sub EQUISETI MAIORIS offic. nomine, tribuens EQUISETI MINORIS offic. nomen *Equifeto aruensi* L.

Itaque hae stirpes prout genere iunguntur ita et viribus conueniant, saltem in plerisque. Aliqua tamen dissidentia exoritur in recensu virium vel

Hh 2

nocen-

nocentium vel proficuarum dum vnice saepe Equifeti nomini inhiandum est. Parce valde in vniuersum vsurpatur.

HERBA adstringens omnium fere iudicio est. Negatur id ad minimum de Equifeto aruensi, vt cuius infusum non nigrescit per vitriolum martis. A bobus Equif. aruense intactum relinquitur, praeterquam peregrinis vel fame coactis, qui ex hocce pabulo tabescunt (LINN. *Flor. Suec.* p. 367.). Ex Equifeto copioso inter pauca gramina crescente demesso et in horreum illato, quo vaccae et oues per hiemem faginatae, paucissimae absque abortu euaserunt (JO. HEINR. SCHULZE in *Atf. nat. curios.* vol. 1. p. 521.). Similia de E. hyemali narrantur, vaccas praeterea inde iacturam dentium pati (GOTTSCHED *Fl. Pruff.* p. 66.). Diarrhoea in vaccis enascitur, quin immedicabilis, vt HALLERUS (*l. c.*) casu singulari obseruauit. In armentis mictum cruentum quoque creat (*Holl. Mäatschapp.* tom. 8. p. 159.).

Inde iam ad vim lotii pellendi, quae hinc inde notatur (LINN. *Mat. med.* HALL.) concludi quodammodo potest. Sed et profuit Equifetum aqua decoctum ac calide extrinsecus pūbis regioni impositum, eiusque fomentum in connubio decocti
pro

pro potu (RIEDLINUS in HEUCH. *Oper. pag. 253.*).
 Cum quibus haud facile comparari potest aliorum
 laus in mictu cruento sedando (*Comm. Nor. 1733.*
p. 286.). In nephritide calculosa decoctum herbae
 Equiseti ex cereuisia alba adiecto butyro et melle
 tanquam domesticum, sed non spernendum reme-
 dium proponitur (HOFFM. *Med. syst. tom. 4. P. 2.*
p. 386.). Dum dissuadet in calculo HOYERUS (*Ac.*
nat. curios. Cent. 1. 2. p. 127.) ex casu vnico Equi-
 setum, non de eo solo, sed combinato cum baccis
 Juniperi in puluere loquitur. Dissensus hi tanto
 nocentiores esse possent, nisi in hodierna praxi me-
 dica rarissimum esset Equiseti nomen.